HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) לעיל נ., ב) לעיל קכג., ג) [לעיל מג: קכג.], ד) [בר"מ ביצה פ"ש סי' כח מיחא כיב הוחא], ה) [נ"ל ומתכן], ו) [לעיל ק: קא.], ז) לקמן קמח: ביצה נ., ח) בס"א: אין מתכוין לכך, ט) [נ"ל וכן בשאלתות], י) [וע"ע תוס' ביצה יד. ד"ה בית הלל],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא (לא ליתיב מיניס) תא"מ וכ"ג ר' אלנסי לא לישתמש אינישי וע"ל בדף קמח: (ב) שם כוכא בארעא דילמי: (ג) רש"י ד"ה בקורה וכו' הקרקע הם"ד ואח"כ מ"ה לא ליצדד לא יצדדנה להושיבה הס"ד: (ד) תוס' ד"ה הני לבי וכו' אלי בעי בשוליה לא"ד משום כל הקדרות כו' אסור ולמ"ד משום הפגת טעם שרי אי נמי מוריקא וכו' א"כ פלפלין נמי שרי דהכא נמי אין כל הקדרות: (ה) בא"ד מערב י"ש הלכך אפי' כמדוך:

גליון הש"ם

גמ' דילמא אתי לידי מחיצה. עיין לקמן דף קמה ע"א תוס' ד"ה כבשיס רש"י ד"ה מבפנים וכו' ומלבן ממש לא הוי דאין נותן שם מים. עיין לקמן דף קמז ריש ע"א בכ"י ד"ה מייב מטעמא ול"ע:

לעזי רש"י

פרישא. מכבש (לגיהוץ בגדים).

מוסף תוספות

א. דקש היינו זנבות השבולים שנשאר בשדה. תוס' לעיל לו: ד"ה סיה. לאחר קצירה. מי' סר"ן סס. ב. דמר מיקל בחד צד ומר מיקל בחד צד. רא"ש ביצה פ"א סי' כ"ח. ג. השום קלוף שעבר עליו הלילה האוכלו מתחייב בנפשו. רא"ש ביצה פ"א סי' כ"ח. ד. מהי הכ"ן מוסיף: לפי שאדם מחזר אמקום גומא לקנח בו רגליו שהטיט מתקנח שם היטב ומתוך שהוא מקנחו שם חיישינן שמא ישכח ויככן להשוות הגומא. ה. דכי סחיטו ליה מתלבן הבגד קצת והוי מכבס או משום מפרק כמו סוחט דיתים וענבים. תוס' קיא. ד"ה אלי מסוכייתא.

רבינו חננאל

הקש שע"ג המיטה לא ינענענו בידו אבל מנענענו בגופו. אמר רב נחמן האי פוגלא מלמעלה למטה שרי ממטה למעלה אסור. יש מי שאומרים לא יגרדה, ויש מי שאומרים מותר לגרדה מלמעלה, וכבר פירשנו דברי רב נחמן בפרק כל הכלים. אמר רב יהודה [הני] פלפלי [מידק] חדא חדא בקתא דסכינא שרי למידק. פי' ביו"ט, אבל (בלדכן) (כדרכן) אסור דהא אין מפיגין טעמן והוה ליה למידק מעיו"ט. רבא אמר כיון דמשני אפילו טובא. והילכתא כרבא ביו"ט, ויש מי שמתיר כי האי גוונא אפילו בשבת. טיט שע"ג רגליו. הילכתא כמר בריה דרבינא דאסר בין בקרקע ובין בכותל ולא שרי אלא בקורה בלבד. ואמר רבא לא לצדד איניש כובא בארעא דלא אתו לאשויי גומות. ואמר רבא לא ליהדוק איניש אודרא בפומיה דשישא דלמא אתי לידי סחיטה. פי' לא ידחוק אדם מוכין שרויין בפי אשישא, שמא יבא לידי סחיטה. טיט שעל בגדו מכסכסו מבפנים ואין מכסכסו מבחוץ או מגררו בצפורן. כיסכסו, כבר פירשנוהו למעלה. וכל אלה שאמר רבא אסור אחד שבת ואחד יו"ט לא שנא. וגירור מנעל,

דאיתא לה רירי. ואימתא. והא דקרי לה הכא פיה יפה והכא פיה רע כדמפרש ואזיל פיה יפה דלית ליה רירי פיה רע דלא דייק ואמיל שאוכל קוליס וברקיס: **מתני' הקש שעל המטה.** וסתמא להסקה ומוקלה הוא וגא לשכב עליו ומנענעו כדי שיהא לף ורך לשכב: **לא ינענענו בידו.** דמוקלה הוא: **אבל מנענענו בגופו.** בכתפיו וטלטול מן הצד הוא דלא שמיה טלטול: **או שהיה עליו כר או סדין.** דגלי דעתיה דלקלייה לשכיבה מעתה תורת כלי עליו: **מכבש.** פרש"ל. שני לוחים ארוכים וכבדים וסודרין בגדים על התחתון ומורידין העליון עליו וכובשים את הבגדים על ידי יתדות שיש עמודים קבועין מנוקבין בארבע הפיאות של התחתונה והעליונה מנוקבת בארבע זויותיה ועולה ויורדת בעמודים וכפי מה שהוא רולה לכבוש מורידה ותוחב יתד בנקב העמוד ואינה יכולה לעלות: **מפיגין.** את המכבש שנוטל את היתד והוא ניתר דהיינו לורך שבת שנוטל את הכליס: **אבל לא כובסין.** דהיינו לורך חול: **ושל כובסין לא יגע בו.** מפני שהוא עשוי לתקן הבגדים ותוחבו בחזקה ומיהדק והתרה שלו דומה לקמיהה: **גמ' האי פוגלא.** נוון שטומנין בקרקע להתקייס כשבא לחלנו מלמעלה למטה שרי אם היה ראשה מלמעלה ועוקלה מלמטה וחוללה מראשה העבה תחילה ועוקלה נמשך אחריה מותר לפי שהגומא רחבה מלמעלה ואין מזיזין הקרקע כשהוא שומטה אבל אם חוללה מלמטה למעלה שתחתונה נתון למעלה וראש עליונה שהוא עב נתון למטה והוא שומטה מסופה לראשה אסור לפי שהגומא קלרה מלמעלה וכשהוא חוללה מזיז העפר ומטלטלו ואע"ג דטלטול מן הצד הוא שמיה טלטול ואסור: **תניא דלא כר"י.** דאילו ממתניתין שמעינן דלא שמיה טלטול דקתני מנענענו בגופו: **מידק.** דייק: **חדא חדא.** לאו טומן הוא אלא כלאחר יד: **דקמשני.** שלא ברחיס ושלא במדוכה: **לאחויי ד' אמות.** מיס שעליו: **קא דחי לחו.** את המיס ד' אמות: **אחד זה ואחד זה אסור.** זה משוס בונה וזה משוס אשויי גומות: **אחד זה ואחד זה מותר.** אין דרך מתכוין בכך[ד] וקי"ל כר"ש: **בקורה.** בעץ המוטל על הקרקע (ג): **אפומא דלחייא.** של מבוי דליכא הכירא: **אודרא.** מוכין שסותמין בהן פי הפך: **שישא.** פך: **מכסכסו.** משפשפו: **מבפנים.** דלא מוכחא מילתא לאיתחזויי כמלבן[ה] ומלבן ממש לא הוי דאין נותן שם מיס: כסכוס דמי למכבש: **אבל לא ישן.** שקולפו והוי ממחק: פלוגתא דבית שמאי ובית הלל בתבלין בתבלין על כן גרלה לר"י דידע מאי קדרה בעי בשולי אסור במדוך של אבן דלא ידענא כמאן הלכתא ואזלינן לחומרא ולא שייך למימר בשל סופרים הלך אחר המיקל היכא דאם הוא קולא בדבר אחד מחמרא הוא בדבר אחר[ב] מיהו במדוך של עץ ממ"נ שרי אפי' במדוכה של אבן כעין שלנו שקורין מורטיי"ר כיון שהמדוך של עץ דלא אסרינן התם היכא דידע מאי קדרה בעי בשולי אלא בלא שיגוי ושומין הגדוכים בי"ט גרלה לר"י דשרי אפי' ידע מאי קדרה בעי בשולי לפי שמפיגין טעמן יותר מדאי ושרי מידי דהוי אשחוטו ומבשל דשרי לכ"ע אפילו יודע מאי קדרה בעי בשולי דגרלה הוא להפגת טעם היינו שתש כח התבלין ואינם חדין כל כך ויכול לתקן הדבר כשמרבה התבלין אבל הפגת טעם שומין אין יכול לתקן מידי דהוה אשחוטו ואופה ומבשל וגס[ג] רוח רעה שורה עליהן [נדה ז.] אם דכן מערב י"ט (ה) אפילו במדוך של אבן או של ברזל שרי ועוד דאין גרלה שיהו בכלל תבלין דלא מיקרי תבלין אלא ירקות כעין כמון אבל שומין ובצלים אינם בכלל תבלין[ד]: **דילמא אתי לאשויי גומות.** אע"ג דרבא ס"ל בסוף פ"ב דביצה (ד' כג.) בדבר שאין מתכוין כר"ש גזרינן הכא כשיהא עסוק לקנח רגלו ישכח שבת ויתכוין לאשויי גומות[ד] כעין שמלינו בפ' במה דעירובין (ד' קד.) דנשים המשחקות באגוזים ובתפוחים אסור דילמא אתי לאשויי גומות כלומר בתכוין שמשכחת שבת מחמת שחוק שלהן: **אודרא אפומא דשישא.** פי' בפ' ח' שרלים (לעיל ד' קיא:) [בד"ה האי מסוכרייתא שם ע"א][ה]: במנעל

הקש שע"ג המטה. ברים פרק כירה (דף לו:) פי' מה הוא קש[א]: **הני פלפלי מידק חדא בו'.** פירש ר"ת [ב]בשאלתות דרב אחאי בפרשת אמור אל הכהנים מפרש דבי"ט מיירי וקשה לר' דהוה ליה לפרש בהדיא כיון דבמכילתין לא מיירי אלא בשבת ועוד היכי אסר רב יהודה כולי האי בפלפלין הא אפילו מלח שרינא בפ"ק דביצה (ד' יד.) במדוך של עץ אלא נראה לרבי דהכא בשבת אייר ואגב דאיירי בטלטול ע"י שיגוי מייתי ליה הכא ובכולה שמעתא נמי מייתי מילי דשבת טובא אע"ג דלא שייכן הכא כולי האי אבל בי"ט נראה לר"י דשרי בלא שיגוי אפי' במדוך של אבן כשאר תבלין דתנן בפ"ק דביצה (שם) ב"ה אומר תבלין נדוכין במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ ואמרי' בגמרא דכ"ע מלח בעי שיגוי מ"ט רב הונא ורב חסדא חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין וחד אמר כולן מפיגין טעמן ומלח אין מפיגה טעמא מאי בייהו איכא בייהו דידע מאי בעי בשולי (ד) אי נמי מוריקא פירוש מוריקא אינה מפיגה טעמא למ"ד משום הפגת טעם אסור ולמ"ד משום כל הקדרות כו' שרי א"כ פלפלין דהכא נמי שרי דאין כל הקדרות צריכות פלפלין וא"כ (ס"א ואי נמי) למ"ד נמי משום הפגת טעם פלפלין שרו דצריך לומר נמי שמפיגים טעמם מדלא קאמר איכא בייהו פלפלין ומיהו אומר רבי דאין זה דקדוק שצריך לפרש שם בע"א דקשיא למ"ד דשרי מוריקא משום דאין כל הקדרות צריכות מוריקא א"כ יהא מותר לקולרו ולחותכו מן המחובר אע"כ צריך לפרש יש בו הפגת טעם ולא כשאר תבלין להכי שרי למ"ד אין כל הקדרות כו' כיון דאיכא נמי קצת הפגת טעמא והשתא אתי שפיר דלקולר אסור ומהשתא אין ראיה להתיר פלפלין דשמא אין בהם הפגת טעם כלל ומיהו אומר ר"י דע"כ הם מפיגין טעמם דתנן בפ"ב דביצה (ד' כג.) ג' דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר וחכמים אוסרין שוחקין את הפלפלין ברחיס שלהן והיכי הוה שרי רבי אלעזר בן עזריה אי לא מפיגין טעמא ואין סברא לומר דבהא פליגי רבי אלעזר בן עזריה ורבנן דמר סבר דמפיגין טעמא ומר סבר אין מפיגין טעמא אלא מדשרי ר' אלעזר בן עזריה ש"מ דמפיגין טעמא ורבנן דאסרי משום דברחיס שלהם מיחזי טפי כי עובדא דחול ועוד תניא בהדיא בתוספתא דביצה בתר דאיתא לה רירי והא דקתני נוטלין מלפני בהמה שפיה רע בחמור דלא דייק ואכיל ונותנין לפני בהמה שפיה יפה בפרה דדייקא ואכלה: **מתני' הקש שעל גבי המטה לא ינענענו בידו אלא מנענענו בגופו ואם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר או סדין מנענענו בידו [ג]מכבש של בעלי בתים מתירין אבל לא כובשין ושל כובסין לא יגע בו ר' יהודה אומר אם היה מותר מע"ש מתיר את כולו ושומטו: גמ' [ד]אמר רב נחמן האי פוגלא מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה אסיר אמר רב אדא בר אבא אמרי בי רב תנינא דלא כרב נחמן הקש שע"ג המטה לא ינענענו בידו אבל מנענענו בגופו ואם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר או סדין מנענענו בידו ש"מ [ג]בטלטול מן הצד לא שמיה טלטול ש"מ אמר רב [ד]יהודה הני פלפלי מידק חדא חדא בקתא דסכינא שרי תרתי אסיר רבא אמר [ה]כיון דמשני אפילו טובא נמי [ה]אמר רב יהודה [ה]מאן דסחי במיא לינגיב נפשיה ברישא והדר ליסליק דילמא אתי לאתויי ד' אמות בכרמלית אי הכי כי קא נחית נמי קא דחי כחו ד' אמות ואסיר [ו]כחו בכרמלית לא גזרו אמר אביי ואיתימא רב יהודה טיט שע"ג רגלו מקנחו בקרקע ואין מקנחו בכותל אמר רבא מ"ט בכותל לא משום דמיחזי כבונה הא בנין חקלאה הוא אלא אמר רבא [ו]מקנחו בכותל ואין מקנחו בקרקע דילמא אתי לאשוויי גומות איתמר מר בריה דרבינא אמר אחד זה ואחד זה אסור רב פפא אמר אחד זה ואחד זה מותר למר בריה דרבינא במאי מקנחי ליה מקנחי ליה בקורה [ז]אמר רבא [ח] [ז]לא ליתיב איניש אפומיה דליחייא דילמא מיגנדרא ליה חפץ ואתי לאתויי ואמר רבא [ח]לא ליצדד איניש כובא [ט] דילמא אתי לאשוויי גומות ואמר רבא [ט]לא ליהדוק איניש אודרא בפומא דשישא [ט]דילמא אתי לידי סחיטה אמר רב כהנא [ט]טיט שע"ג בגדו מכסכסו מבפנים ואין מכסכסו מבחוץ מיתיבי טיט שע"ג מגעלו מגררו בגב סכין [א] ושעל בגדו מגררו בצפורן ובלבד שלא יכסכס מאי לאו שלא יכסכס כלל לא שלא יכסכס מבחוץ אלא מבפנים א"ר אבהו א"ר אלעזר אמר ר' ינאי מגררין מנעל חדש אבל לא ישן במה דידע מאי קדרה בעי בשולי אסור במדוך של אבן דלא ידענא כמאן הלכתא ואזלינן לחומרא ולא שייך למימר בשל סופרים הלך אחר המיקל היכא דאם הוא קולא בדבר אחד מחמרא הוא בדבר אחר[ב] מיהו במדוך של עץ ממ"נ שרי אפי' במדוכה של אבן כעין שלנו שקורין מורטיי"ר כיון שהמדוך של עץ דלא אסרינן התם היכא דידע מאי קדרה בעי בשולי אלא בלא שיגוי ושומין הגדוכים בי"ט גרלה לר"י דשרי אפי' ידע מאי קדרה בעי בשולי לפי שמפיגין טעמן יותר מדאי ושרי מידי דהוי אשחוטו ומבשל דשרי לכ"ע אפילו יודע מאי קדרה בעי בשולי דגרלה הוא להפגת טעם היינו שתש כח התבלין ואינם חדין כל כך ויכול לתקן הדבר כשמרבה התבלין אבל הפגת טעם שומין אין יכול לתקן מידי דהוה אשחוטו ואופה ומבשל וגס[ג] רוח רעה שורה עליהן [נדה ז.] אם דכן מערב י"ט (ה) אפילו במדוך של אבן או של ברזל שרי ועוד דאין גרלה שיהו בכלל תבלין דלא מיקרי תבלין אלא ירקות כעין כמון אבל שומין ובצלים אינם בכלל תבלין[ד]: **דילמא אתי לאשוויי גומות.** אע"ג דרבא ס"ל בסוף פ"ב דביצה (ד' כג.) בדבר שאין מתכוין כר"ש גזרינן הכא כשיהא עסוק לקנח רגלו ישכח שבת ויתכוין לאשוויי גומות[ד] כעין שמלינו בפ' במה דעירובין (ד' קד.) דנשים המשחקות באגוזים ובתפוחים אסור דילמא אתי לאשוויי גומות כלומר בתכוין שמשכחת שבת מחמת שחוק שלהן: **אודרא אפומא דשישא.** פי' בפ' ח' שרלים (לעיל ד' קיא:) [בד"ה האי מסוכרייתא שם ע"א][ה]: במנעל

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כב סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שיא סעיף ח:

מז ב מיי' פכ"ו שם הל' יב סמג שם טוש"ע או"ח סי' שב סעיף ד:

מח ג מיי' פכ"ה שם הל' יד טו סמג שם טוש"ע או"ח סי' שיא סעיף ח:

מט ד מיי' פכ"ח שם הלכה כ סמג שם טוש"ע או"ח סי' שכא סעיף ז:

נ ה מיי' פט"ו שם הל' כב סמג שם טוש"ע או"ח סימן שכו סעיף ז:

נא ו מיי' פכ"ח שם הל' ג סמג שם טוש"ע או"ח סימן שב סעיף ו:

נב ז (מיי' פי"ז שם הל' ח) טוש"ע או"ח סי' שסה סעיף ה:

נג ח טוש"ע או"ח סי' שלו סעיף ד:

נד ט מיי' פכ"ב שם הלכה טו סמג שם טוש"ע שם סי' שכ סעיף טז:

נה י מיי' פכ"ב שם הלכה יז סמג שם טוש"ע או"ח סי' שב סעיף ז:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ושעל בגדו מגרלו בלפופין. נ"ב וכ"ס בגב סכין:

מוסף רש"י

הקש שעל גבי המטה. קש שמתיה לגיגא קש, ולגבים לו להסקה ומוקלה הוא, ולא היה נתון על המטה ולא לשכב עליו וגא בשבת לשכב עליו והולרך לנענעו ולשוטמו לשכיבה שלא יהא לבוד וקשה (לעיל נ.). לא ינענענו בידו. שלאסור לטלטלו (שם). אבל מנענענו בגופו. כלאחר יד (שם). או שהיה עליו כר או סדין. ששכב עליו מבעוד יום, אע"פ שלא יחדו לכך ולא מיקבר עליו (שם). האי פוגלא. לגון תלוס שהטומנו בחלרן ונתגלה ראשו (לעיל קכג.). מלמעלה למטה שרי. אם היה העליון שלה למעלה והקלר למטה וכשהוא שולפה חוללה שעליון שלה לתחתון שלה ורוחב הלגון למעלה מוחר, דליכא טלטול לעפר כלל שהרי נתגלה ראשו (שם). ממטה למעלה אסור. שמזיז עפר לפי שהגומא קלרה מלמעלה ורוחב הלגון מלמטה, ואע"ג דטלטול עפר מן הצד הוא שיגיע אוזן בידו ממש (שם). טלטול מן הצד. כלאחר יד (לעיל מג:). אפומא דלחייא. לחי המתיר במבוי בשבת (ביצה ג.) לפי שאינו ניכר כל כך בין מבוי לרשות הרבים (לקמן קמח:). דלמא מיגנדרא ליה חפץ. ברש"ל חוץ ללחי (ביצה ל.). ואתי לאתויי. חפץ המתגלגל חוץ ד' אמות (לקמן קמח:) ממון שאינו במבוי מקולקל להכיר שזה רש"ל וזה רש"י ומביאו (ביצה ל.).

רב נסים גאון

טיט שעל גבי מנעל איכא חספא דדבא. משכחת לה בפרק כל הכלים ניטלין בשבת [דף קכד] רבא הוה קאזיל בריסתקא דמחוזא איתתוס מאסניה בטינא, אתא שמעיה שקל חספא וקא מכפר ליה.